YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (laajennettu viides jaosto)

13 päivänä kesäkuuta 2000 *

Yhdistetyissä asioissa T-204/97 ja T-270/97,

EPAC — Empresa para a Agroalimentação e Cereais, SA, kotipaikka Lissabon (Portugali), edustajanaan asianajaja J. Mota de Campos, Lissabon, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto J. Calvo Basaran, 34 boulevard Ernest Feltgen,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellisen yksikön virkamiehet D. Triantafyllou ja A. M. Alves Vieira, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies C. Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: portugali.

joissa kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin asiassa T-204/97 kumoaa Portugalin hallitukselle osoitetusta pyynnöstä keskeyttää yritykselle EPAC — Empresa para a Agroalimentação e Cereais, SA valtion takauksena myönnetty tuki 30.4.1997 tehdyn komission päätöksen 97/433/EY (EYVL L 186, s. 25) ja asiassa T-270/97 kumoaa Portugalin EPAC — Empresa para a Agroalimentação e Cereais, SA:n hyväksi toteuttamista toimenpiteistä 9 päivänä heinäkuuta 1997 tehdyn komission päätöksen 97/762/EY (EYVL L 311, s. 25),

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (laajennettu viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. D. Cooke sekä tuomarit R. García-Valdecasas, P. Lindh, J. Pirrung ja M. Vilaras,

kirjaaja: hallintovirkamies A. Mair,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 1.7.1999 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asioiden perustana olevat tosiseikat

1 EPAC — Empresa para a Agroalimentacão e Cereais, SA on viljamarkkinoilla toimiva julkinen osakeyhtiö, joka perustettiin 11.1.1991 annetulla Portugalin laki-asetuksella nro 29/91. Yritys syntyi vuonna 1977 perustetun julkisen yrityksen EPAC:n (tuolloin Empresa Pùblica de Abastecimento de Cereais) asteittaisen alasajon tuloksena. Yrityksellä oli vuoteen 1985 saakka viljan ja siementen kansallisista hankinnoista vastaavana julkisena interventioelimenä julkinen monopoli kyseisillä markkinoilla. Sen jälkeen kun Portugalin tasavalta liittyi Euroopan yhteisöihin vuonna 1986, EPAC:lle kuuluvat satamissa sijaitsevat siilot sekä kaikki välineet, laitteistot ja kaikki niihin liittyvät tarvikkeet sekä toimintaan liittyvät rahoitusluotot siirrettiin uudelle julkiselle osakeyhtiölle Siloporille (Empresa de Silos Portuários).

2 Tämän siirron tuloksena Siloporin velaksi EPAC:lle arvioitiin vuonna 1989 7,5 miljardia Portugalin escudoa (PTE), jota Silopor ei selvästi kyennyt maksamaan omin varoin. Vuoden 1997 helmikuussa kyseisen velan määrä korkoineen oli yhteensä 31,2 miljardia PTE.

3 EPAC:n varallisuus oli epätasapainossa, koska sillä oli liikaa sidottua pääomaa, paljon työvoimakustannuksia sekä oman toiminnan rahoittamisen kannalta riittämätön pääoma. Tämä tilanne seurasi siitä, että EPAC ylläpiti laajaa maanlaajuista perusrakenneverkkoa.

4 Vuoden 1996 huhtikuusta alkaen osoittautui, ettei EPAC kyennyt vastaamaan suuresta osasta kustannuksiaan.

5 Tämä tilanne johti siihen, että Portugalin valtio laati EPAC:n taloudellista kannattavuutta ja rahoituksen tervehdyttämistä koskevan suunnitelman, jonka valtiovarainministeriön valtiosihteeri ja elintarviketuotannon valtiosihteeri hyväksyivät yhdessä 26.7.1996. EPAC:lle annettiin siten lupa ottaa markkinaehtoista lainaa enintään 50 miljardia PTE, joista 30 miljardille PTE:lle voitaisiin antaa enintään seitsemän vuoden ajalle valtion takaus.

6 Valtiovarainministerin 30.9.1996 tekemällä päätöksellä nro 430/96-XIII tämä takaus myönnettiin osalle sellaista lainaa, josta oli sovittu EPAC:n ja erään pankkikonsortion kesken. Lainan määrä oli 48,7 miljardia PTE, joka vastasi EPAC:n velan kokonaismäärää 30.6.1996. Lainan tarkoituksena oli pankille maksettavan EPAC:n lyhyen aikavälin velan muuttaminen keskipitkän aikavälin velaksi. Laina-ajaksi sovittiin seitsemän vuotta ja koroksi kuuden kuukauden Lisbor-korkoa vastaava määrä takauksen saaman osuuden osalta, ja takaamattoman osan koroksi kuuden kuukauden Lisbor-korko lisättynä 1,2 prosentilla.

7 Komissiolle tehtiin 15.10.1996 kantelu, joka koski mahdollista valtiontukea, joka perustui 30 miljardia PTE koskevaan valtion takaukseen ja noin 20 miljardin PTE:n täydentävään lainaan, josta oli sovittu erityisehdoin.

8 Koska komissio ei ollut saanut Portugalin viranomaisilta EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdassa (josta on muutettuna tullut EY 88 ar-

tiklan 3 kohta) tarkoitettua ilmoitusta, se lähetti niille 31.10.1996 päivätyn kirjeen, jossa se tiedusteli, onko tällainen tuki myönnetty. Lisäksi komissio pyysi, että jos kyseinen tuki oli myönnetty, Portugalin viranomaiset tekisivät siitä ilmoituksen, jotta komissio voisi aloittaa tutkimuksensa tuen yhteismarkkinoille soveltuvuudesta EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 87 artikla) ja 93 artiklan mukaisesti.

9 Portugalin tasavalta vahvisti 26.11.1996 päivätyssä kirjeessään, että EPAC:lle oli myönnetty valtion takaus. Tästä toimenpiteestä ei kuitenkaan tehty komissiolle perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaista ilmoitusta.

10 Kantelija vaati 28.1.1997 komissiota toteuttamaan väliaikaiset toimenpiteet, jotta valtion EPAC:lle myöntämä takaus keskeytettäisiin.

11 Komissio ilmoitti 27.2.1997 päivätyllä kirjeellä Portugalin viranomaisille päätöksestään aloittaa perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdassa määrätyn menettelyn EPAC:lle myönnettyä tukea vastaan (EYVL C 140, s. 16). Komissio totesi kirjeessään, että myöntämisen edellytykseksi ei ollut asetettu, että tietyt edellytykset täytetään, ja että tarkasteltavan lainan korkotaso oli tuntuvasti alhaisempi kun markkinoiden viitekorko, koska sellainen vaikeassa rahoitustilanteessa oleva yritys kuin EPAC ei ole voinut normaalissa markkinatilanteessa saada edullisempia lainaehtoja kuin ne, jotka tarjotaan tasapainoisessa rahoitustilanteessa oleville yrityksille, ilman, että valtiontukea koskevia yhteisön sääntöjä rikottaisiin.

12 Komissio vaati lisäksi kyseisessä kirjeessä Portugalin hallitusta toteuttamaan kaikki tarvittavat toimenpiteet, jotta EPAC:lle myönnetyn takauksen vaikutus keskeytettäisiin välittömästi. Portugalin hallitukselle myönnettiin mainitun kirjeen tiedoksi antamisesta lukien 15 päivän määräaika, jonka kuluessa sen oli toimitettava komissiolle tieto toimenpiteistä, joita tämän kehotuksen noudattamiseksi oli toteutettu. Komissio pidätti lisäksi itsellään oikeuden tehdä muodollisen päätöksen, jossa se velvoittaisi jäsenvaltion keskeyttämään kyseisen tuen välittömästi tulevien liiketoimien osalta.

13 Komissio totesi kirjeensä lopuksi katsovansa, että kyseinen tuki ei ollut asianomaisen alan tai alueen kehittämiseen tarkoitettu tuki vaan toimintatuki, joka oli EY:n perustamissopimuksen 92 ja 93 artiklaa ja 94 artiklaa (josta on muutettuna tullut EY 89 artikla) koskevan komission vakiintuneen soveltamiskäytännön vastainen.

14 Komissio kehotti tässä menettelyssä Portugalin hallitusta sekä muita jäsenvaltioita ja niitä, joita asia koskee, esittämään huomautuksensa asiasta.

15 Portugalin hallitus ilmoitti 21.3.1997 päivätyllä kirjeellä komissiolle, että julkishallinto ei ollut millään tavalla osallistunut sen lainan neuvottelemiseen, jonka pankit olivat myöntäneet EPAC:lle sen liiketoiminnan rahoittamiseksi, ja antoi kyseistä lainaa koskevia lisätietoja.

16 Portugalin hallitus esitti 8.4.1997 päivätyssä kirjeessä komissiolle viralliset huomautuksensa päätöksestä aloittaa perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukainen menettely.

17 Komissio teki 30.4.1997 päätöksen 97/433/EY, jossa se pyysi Portugalin hallitusta keskeyttämään kaiken tuen, joka EPAC:lle annettiin valtion takauksen muodossa (EYVL L 186, s. 25). Päätöksessä säädetään seuraavaa:

"1 artikla

Portugalin on heti keskeytettävä yritykselle [EPAC] valtionvarainministerin 30 päivänä syyskuuta 1996 tekemällä päätöksellä N:o 430/96-XIII perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan vastaisesti myönnetty valtion takaus ja toimitettava 15 päivän määräajassa komissiolle tieto toimenpiteistä, jotka se on toteuttanut noudattaakseen tätä päätöstä — — ".

18 Portugalin hallitus kommentoi kyseistä päätöstä 21.5.1997 päivätyssä kirjeessään toteamalla muun muassa, että "kyse ei ole sijoituksesta tai subventiosta, vaan — — sellaisen takauksen myöntämisestä, jolla katetaan EPAC:n velvoitteet, jotka ovat seurausta EPAC:n ja velkojana olevan pankkikonsortion välillä neuvotellusta ja sovitusta luottojen uudelleenjärjestelyä koskevasta sopimuksesta". Portugalin hallitus lisäsi, että rahoitus perustui ainoastaan kyseiseen sopimukseen, jossa valtio ei ollut osallisena. Hallituksen mukaan valtio oli itse katsonut kyseisen luottotoimen välttämättömäksi, koska kyseisellä toimella ei annettaisi yritykselle etua muihin yrityksiin nähden vaan pikemminkin hyvitettäisiin vahinkoa, jonka valtio oli yritykselle aiheuttanut.

19 Komissio jatkoi menettelyä ja teki 9.7.1997 Portugalin EPAC:n hyväksi toteuttamista toimenpiteistä päätöksen 97/762/EY (EYVL L 311, s. 25), jossa säädetään seuraavaa:

"1 artikla

Portugalin hallituksen EPAC:lle myöntämät tuet ovat lainvastaisia, koska ne on myönnetty perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan menettelysääntöjen vastaisesti. Lisäksi tuet eivät perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan mukaan ole yhteismarkkinoille soveltuvia eivätkä ne täytä mainitun artiklan 2 ja 3 kohdassa määrättyjä poikkeuksia koskevia edellytyksiä.

2 artikla

1. Portugalin on lakkautettava 1 artiklassa tarkoitetut tuet 15 päivän kuluessa tämän päätöksen tiedoksi antamisesta.

2. Portugalin on kahden kuukauden kuluessa tämän päätöksen tiedoksi antamisesta toteutettava tarvittavat toimenpiteet 1 artiklassa tarkoitettujen tukien takaisin maksamiseksi perimismenettelyllä.

3. Takaisin maksaminen on suoritettava Portugalin lainsäädännössä säädettyjen menettelyjen mukaisesti ja korkojen määrä laskettava tukien maksupäivästä. Sovellettavan koron on oltava sama kuin aluetukien tukiekvivalentin laskemisessa käytetty viitekorko."

Asian käsittelyn vaiheet

20 Kantaja nosti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 7.7.1997 ja 14.10.1997 toimittamillaan kannekirjelmillä päätöksestä 97/433/EY kanteen, joka kirjattiin rekisteriin numerolla T-204/97, ja päätöksestä 97/762/EY kanteen, joka kirjattiin rekisteriin numerolla T-270/97.

21 Portugalin tasavalta saattoi lisäksi 23.9.1997 yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi kanteet, joissa vaadittiin nyt käsiteltävinä olevien päätösten kumoamista. Kyseiset kanteen kirjattiin rekisteriin numeroilla C-246/97 ja C-330/97. Yhteisöjen tuomioistuin päätti 15.12.1998 antamillaan määräyksillä lykätä mainittujen kahden asian käsittelyä, kunnes ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin antaisi tuomionsa.

22 Asiassa T-204/97 komissio esitti 13.10.1997 toimittamallaan erillisellä asiakirjalla vaatimuksen siitä, että lausunnon antaminen asiassa raukeaisi. Kantaja toimitti 21.11.1997 tätä vaatimusta koskevat huomautuksensa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätti laajennetun neljännen jaoston 5.3.1998 antamalla määräyksellä, että lausunnon antamisen raukeamista koskeva vaatimus käsitellään pääasian yhteydessä ja että oikeudenkäyntikuluista päätetään myöhemmin.

23 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (laajennettu viides jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella ryhtyä asiassa prosessinjohtotoimenpiteisiin pyytämällä asianosaisia vastaamaan kirjallisesti tiettyihin kysymyksiin ja esittämään tiettyjä asiakirjoja sekä aloittaa suullisen käsittelyn. Komissio ja kantaja vastasivat esitettyihin kysymyksiin 7.4.1999 ja 9.4.1999 päivätyillä kirjeillä.

24 Kyseiset kaksi asiaa yhdistettiin suullista käsittelyä varten 16.6.1999 annetulla määräyksellä. Asianosaisten lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 1.7.1999 pidetyssä istunnossa.

25 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätti asianosaisia tästä asiasta kuultuaan yhdistää käsiteltävinä olevat asiat tuomion antamista varten työjärjestyksen 50 artiklan mukaisesti.

Asianosaisten vaatimukset

26 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— tutkii kanteet ja kumoaa päätökset 97/433/EY ja 97/762/EY

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

27 Vastaaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— toteaa, että lausunnon antaminen asiasta raukeaa, ja joka tapauksessa hylkää asiassa T-204/97 nostetun kanteen perusteettomana

— hylkää asiassa T-270/93 nostetun kanteen perusteettomana

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Aineelliset perusteet asiassa T-270/97

28 Kantaja vetoaa kanteidensa tueksi neljään kanneperusteeseen, jotka koskevat ensinnäkin perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä, toiseksi perustamissopimuksen 92 artiklan 1 ja 3 kohdan rikkomista, kolmanneksi EY:n perustamissopimuksen 90 ja 222 artiklan (joista on tullut EY 86 artikla ja EY 295 artikla) rikkomista sekä neljänneksi suhteellisuutta, oikeusvarmuutta ja luottamuksensuojaa koskevien yleisten periaatteiden loukkaamista.

1. Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

29 Kantaja toteaa ensinnäkin, että tosiseikkojen ja näiden perusteella päätöksen 97/762/EY (jäljempänä kanteen kohteena oleva päätös) perusteluissa tehdyn oikeudellisen luokittelun välillä on ristiriita. Kantaja huomauttaa tältä osin, että kirjeessä, jolla komissio antoi kanteen kohteena olevan päätöksen tiedoksi, ja 30.4.1997 tehdyssä väliaikaisessa päätöksessään komissio viittaa ainoastaan "tuen" olemassaoloon, kun taas kanteen kohteena olevassa päätöksessä se käyttää vuorotellen yksikkömuotoa "tuki" ja monikkomuotoa "tuet". Tämä sekä perusteluissa että perustelujen ja päätösosan välillä oleva ristiriita johtuu kantajan mukaan siitä, ettei komissio ole tuntenut kantajan oikeudellista tilannetta ja että se on arvioinut tosiseikkoja virheellisesti. Tästä seuraa kantajan mukaan se, että kanteen kohteena olevan päätöksen perustelut ovat puutteelliset. Kantaja korostaa tältä osin, että koska noin 20 miljardin PTE:n suuruista pankkilainaa ei ole katettu valtion takauksella tai muulla valtion toimenpiteellä, se ei ole tukea.

30 Kantaja vetoaa lisäksi perustelujen puutteellisuuteen. Kyseistä alaa koskevan relevantin oikeuskäytännön huomioon ottaen se katsoo, että komission oli perusteltava se, että valtion takaus oli tuki, että kyseinen tuki vaikutti jäsenval-

tioiden väliseen kauppaan ja että se vääristi tai uhkasi konkreettisesti vääristää kilpailua sekä lopuksi, että kyseinen tuki oli luonteeltaan sellaista, että se oli perittävä takaisin (ks. asia T-459/93, Siemens v. komissio, tuomio 8.6.1995, Kok. 1995, s. II-1675, 31 kohta). Komission päätökseen väistämättä liittyvien vakavien seurausten vuoksi on kantajan mukaan "niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, joilla perustellaan kyseisessä päätöksessä oleva lainvastaisuutta koskeva arviointi ja toimenpiteiden toteuttaminen, arvioitava äärimmäisen huolellisesti". Komissio on kuitenkin kantajan mukaan jättänyt mainitsematta tiedot markkinatilanteesta (ks. yhdistetyt asiat 296/82 ja 318/82, Alankomaat ja Leeuwarder Papiervarenfabriek v. komissio, tuomio 13.3.1985, Kok. 1985, s. 809, 24 kohta) ja täsmentämättä seikat, jotka koskevat vaikutusta kauppaan ja kilpailun vääristymiseen.

31 Kantaja huomauttaa lopuksi, että komissio ei ole ottanut huomioon Portugalin valtion esittämiä huomautuksia ja erityisesti sitä, että takaus oli yksi niistä keinoista, joilla pyrittiin kaikissa yksityistämistoimissa välttämättömään rahoituksen tervehdyttämiseen, ja että se oli siten välttämätön ennakkoedellytys EPAC:n osalta aiotun toimen toteuttamiseksi. Komissio ei kantajan mukaan ole lopuksi myöskään osoittanut niitä syitä, joiden perusteella se on tässä tapauksessa vaatinut väitettyjen tukien takaisin perimistä (ks. asia C-303/88, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, Kok. 1991, s. I-1433, 54 kohta).

32 Komissio vastaa tähän, että kanteen kohteena olevan päätöksen päätösosa ja sen perustelut vastaavat täysin toisiaan ja että ainoa toimenpide, josta kyseisessä päätöksessä on kyse, on Portugalin valtion EPAC:lle myöntämä tuki. Komissio väittää, että kun se käyttää kanteen kohteena olevassa päätöksessä sanaa "tuki" monikkomuodossa, johtuu tämä siitä, että komissio haluaa lakkauttaa tuen ja sen vaikutukset kokonaan ja palauttaa ennalleen aikaisemman tilanteen. Komissio toteaa toissijaisesti, että kyseinen toimenpide on myös Siloporin hyväksi myönnetty tuki, koska Siloporin ei tarvitse maksaa velkaansa EPAC:lle. Monikkomuodon käyttö voidaan perustella sillä, että tuella on nämä kaksi vaikutusta.

33 Komissio huomauttaa, että se on väitteidensä tueksi toimittanut numerotietoja, joiden perusteella on mahdollista katsoa, että kyseinen tuki on mahdollistanut EPAC:n liiketoiminnan jatkumisen asianomaisten markkinoiden merkittävänä

toimijana ja että tuki on näin ollen väistämättä vaikuttanut kauppaan ja vääristänyt kilpailua. Komissio toteaa lopuksi, että toisin kuin kantaja väittää, sen kieltäytyminen ottamasta huomioon väitettä, jonka mukaan kyseisen tuen tarkoituksena oli EPAC:n rahoitustilanteen tervehdyttäminen ja uudelleenjärjestely, on perusteltu kanteen kohteena olevassa päätöksessä.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

34 Yhteisön toimielimille perustamissopimuksen 190 artiklan (josta on tullut EY 253 artikla) mukaan kuuluvan perusteluvelvollisuuden tarkoituksena on, että yhteisöjen tuomioistuimet voivat valvoa päätöksen laillisuutta ja että niille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt, jotta ne voivat puolustaa oikeuksiansa ja tutkia, onko päätös asianmukainen (ks. yhdistetyt asiat T-126/96 ja T-127/96, BFM ja EFIM v. komissio, tuomio 15.9.1998, Kok. 1998, s. II-3437, 57 kohta).

35 Komissio ei lisäksi ole kilpailusäännösten noudattamisen turvaamiseksi tekemiensä päätösten perusteluissa velvollinen ottamaan kantaa kaikkiin asianomaisten esittämiin väitteisiin, vaan sen on ainoastaan tutkittava sellaiset tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevat väitteet, joilla on olennainen merkitys päätöksen kannalta (ks. em. asia Siemens v. komissio, tuomion 31 kohta).

36 Tukitoimenpiteen luokittelun osalta tämä periaate edellyttää sitä, että komissio osoittaa ne syyt, joiden perusteella se katsoo, että kyseinen toimenpide kuuluu perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan.

37 Vaikka on kiistatonta, että kanteen kohteena olevassa päätöksessä käytetään samanaikaisesti sanasta "tuki" sekä yksikkö- että monikkomuotoa, on kuitenkin todettava, että komissio on päätöksessään muistuttanut, että EPAC:n vastattavien vakauttamismekanismi näytti muodostuvan myös Siloporin hyväksi myönnetyksi tueksi, mikä on lisäksi otettu huomioon komission 27.2.1997 päivätyssä kirjeessä.

38 Komissio toteaa myös päätöksen 13. perustelukappaleen c kohdassa seuraavaa:

"Tämän vuoksi komissio päättelee, että EPAC:lle myönnetty valtion takaus on myös välittömästi SILOPORiin kohdistuvaa valtion tukea. Itse asiassa Portugalin hallitus, näiden kahden yrityksen ainoa osakkeenomistaja, saa EPAC:lle myöntämänsä tuen avulla aikaan sen, ettei EPAC:n tarvitse vaatia saataviensa maksamista, jolloin tuki kohdistuu epäsuorasti myös SILOPORiin."

39 Koska tietyn päätöksen päätösosa ja perustelut liittyvät joka tapauksessa erottamattomasti toisiinsa siten, että päätöstä tulkittaessa on tarvittaessa otettava huomioon päätöksen tekemiseen johtaneet syyt, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että kantajalle on annettu mahdollisuus ymmärtää, että kanteen kohteena olevalla päätöksellä tarkoitettiin ainoastaan sitä valtion takausta, jonka Portugalin valtio oli sille myöntänyt (ks. asia C-355/95 P, TWD v. komissio, tuomio 15.5.1997, Kok. 1997, s. I-2549, 21 kohta).

40 Tästä seuraa, että kantajan väite, joka koskee ristiriitaa kanteen kohteena olevan päätöksen perusteluissa, on hylättävä.

41 Kantaja väittää seuraavaksi, ettei komissio ole osoittanut, että valtion takaus oli tukea, että se vaikutti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, että se vääristi tai uhkasi vääristää kilpailua ja että se oli luonteeltaan sellainen, että se oli perittävä takaisin.

42 Komissio katsoo kanteen kohteena olevan päätöksen neljännen perustelukappaleen toisessa kohdassa, että kyseinen takaus oli perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu valtiontuki. Se toteaa tältä osin, että lainojen korkoprosentti muodostaa tuen ja ettei tarkasteltuun valtion takaukseen liittynyt erityisiä velvoitteita, joilla sellaisinaan voitaisiin perustella mahdollinen luvan antaminen kyseiselle toimenpiteelle.

43 Komissio on lisäksi maininnut tuen konkreettiset vaikutukset kilpailuun ja jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Kilpailun vääristymistä koskevan perusteen osalta kanteen kohteena olevassa päätöksessä täsmennetään, että tällaiset toimenpiteet parantavat suoraan yrityksen tuotteiden tuotantoedellytyksiä ja kaupan pitämisen edellytyksiä verrattuna muiden sellaisten Euroopan yhteisön toimijoiden edellytyksiin, jotka eivät saa vastaavanlaisia tukia (ks. kanteen kohteena olevan päätöksen neljännen perustelukappaleen kolmas kohta).

44 Sen perusteen osalta, joka koskee vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, päätöksessä todetaan seuraavaa:

"Yhteisön viljantuotanto on 173,9 miljoonaa tonnia. Portugalin viljantuotanto on 1,52 miljoonaa tonnia. Euroopan yhteisön ja Portugalin välinen kauppa on merkittävää, koska Portugali on viljantuottajana alijäämäinen maa, jonka jäsenvaltioista vuosittain tuoma viljamäärä ylittää sen oman tuotannon (1,83 miljoonaa tonnia) ja jonka jäsenvaltioihin viemän viljan määrä on 32 530 tonnia. Vuonna 1996 kyseisen kaupan rahallinen arvo oli Portugalissa noin 5,8 miljoonaa ecua viennin osalta ja 310 miljoonaa ecua tuonnin osalta.

Tämän vuoksi kyseiset toimenpiteet voivat vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen viljakauppaan, koska niiden vaikutus näkyy kaupassa silloin, kun tuet suosivat yhteisön sisäisessä ja ulkoisessa viljakaupassa aktiivista toimijaa suhteessa muihin toimijoihin. Kyseisillä toimilla on ollut suora ja välitön vaikutus yrityksen kus-

tannuksiin. Tästä syystä niistä on ollut taloudellista hyötyä verrattuna muihin Portugalin ja jäsenvaltioiden tämän alan yrityksiin, joille ei ole myönnetty vastaavaa tukea. Näin ollen ne vääristävät tai uhkaavat vääristää kilpailua." (ks. kanteen kohteena olevan päätöksen 11. perustelukappaleen neljäs ja viides kohta).

45 Näistä perusteluista ilmenee, että komissio tutki, täyttyivätkö perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan soveltamisedellytykset. Kantaja ja yhteisöjen tuomioistuimet voivat näin ollen perustelujen perusteella saada tietoonsa ne syyt, joiden takia komissio katsoi, että perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohtaa voitiin soveltaa esillä olevassa asiassa.

46 Tältä osin kantajan väite siitä, että komissio on jättänyt mainitsematta markkinatilannetta koskevat tiedot, ei ole perusteltu.

47 Kantaja vetoaa ensinnäkin virheellisesti edellä mainittuun asiassa Alankomaat ja Leeuwarder Papiervarenfabriek vastaan komissio annettuun tuomioon, jossa yhteisöjen tuomioistuin on oikeuskäytännöstä seuraavat velvoitteet (jotka on todettu edellä olevassa 30 kohdassa) huomioon ottaen todennut mainitussa tuomiossa kanteen kohteena olleen päätöksen perustelujen puuttumisen niiden perusteiden osalta, jotka koskevat kilpailun vääristymistä ja vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

48 Vaikka komissio ei ole nyt käsiteltävänä olevan kanteen kohteena olevassa päätöksessä ilmoittanut EPAC:n markkinaosuutta, kantaja ei voi syyttää sitä siitä, ettei se ole edellä mainitut relevantit seikat huomioon ottaen (ks. edellä oleva 44 kohta) tutkinut tuen vaikutuksia kilpailuun ja jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

49 Kantaja väittää seuraavaksi, ettei komissio ole ottanut huomioon Portugalin valtion esittämiä huomautuksia.

50 On kuitenkin todettava, että komissio on kanteen kohteena olevan päätöksen 13. perustelukappaleessa tarkastellut kaikkia Portugalin hallituksen huomautuksia, jotka sisältyivät sen 8.4. ja 21.5.1997 päivättyihin kirjeisiin.

51 Erityisesti kantajan sen väitteen osalta, jonka mukaan takaus oli yksi niistä keinoista, joilla pyritään kaikissa yksityistoimissa välttämättömään rahoituksen tervehdyttämiseen, on todettava, ettei komissiolla ollut käytettävissään tietoja vaihtoehtoisista keinoista. Vaikka komissio on todennut tämän väitteen kanteen kohteena olevassa päätöksessä (kahdeksannen perustelukappaleen toinen kohta), se saattoi katsoa, että kyse ei ollut sellaisesta tosiseikasta tai oikeudellisesta seikasta, jolla olisi päätöksen kannalta olennaista merkitystä.

52 Kantaja väittää lopuksi, ettei komissio ole riittävästi perustellut velvollisuutta periä kyseinen tuki takaisin.

53 Kun suunniteltu tuki on perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan määräysten vastaisesti jo maksettu, komissio, jolla on toimivalta velvoittaa kansalliset viranomaiset vaatimaan tuki palautettavaksi, ei vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ole kuitenkaan velvollinen ilmoittamaan erityisiä perusteita tämän toimivaltansa käyttämiselle (ks. esim. asia C-75/97, Belgia v. komissio, tuomio 17.6.1999, Kok. 1999, s. I-3671, 82 kohta).

54 Kanteen kohteena olevasta päätöksestä ilmenee, että komissio on riittävällä tavalla perustellut tuen takaisin perimisen kyseisen päätöksen 15. perus-

telukappaleessa toteamalla, että kyseinen tuki on aineellisesti ja edellä esitettyjen syiden perusteella perustamissopimuksen 92 artiklan mukaisesti soveltumaton yhteismarkkinoille. Tältä osin on todettava, että komissio on perustellut takaisin perittävän tuen määrän viittaamalla EPAC:n aiheettomasti saamaan taloudelliseen hyötyyn, joka vastaa pankkilainojen markkinahinnan ja EPAC:n tosiasiassa maksaman hinnan erotusta (ks. kanteen kohteena olevan päätöksen 15. perustelukappaleen viides kohta).

55 Tästä seuraa, että väitettä, joka koskee tuen takaisin perimistä koskevien perustelujen puuttumista, ei voida hyväksyä.

56 Näin ollen ensimmäinen kanneperuste on hylättävä.

2. Toinen kanneperuste, joka koskee perustamissopimuksen 92 artiklan rikkomista

Kanneperusteen ensimmäinen osa, joka koskee perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan rikkomista

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

57 Kantaja vetoaa ensinnäkin siihen, että komissio on rikkonut perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohtaa sen takia, että se on kanteen kohteena olevassa päätöksessä katsonut, että valtion takaus oli kyseisessä artiklassa tarkoitettu valtiontuki. Kantaja toteaa kyseisen väitteensä tueksi ensinnäkin, että takauksen myöntäminen sen vastattavien uudelleenjärjestelyä koskevalle liiketoimelle ei merkinnyt minkäänlaista valtion varojen siirtymistä, koska takaus

pantaisiin täytäntöön ainoastaan, jos EPAC ei noudattaisi lainasopimustaan. Kantaja lisää myös, että koska takaus ei mahdollistanut sitä, että se olisi voinut hankkia luoton markkinakorkoa alhaisemmalla korolla, takausta ei voida luokitella tueksi. Pankkikonsortion kantajalle myöntämä korkotaso ei johdu julkishallinnon toiminnasta neuvottelujen aikana, vaan kyseisen konsortion halusta mahdollistaa rahoitustoimi, jolla lyhyen aikavälin velka muunnettaisiin pitkän aikavälin velaksi.

58 Kantaja toteaa seuraavaksi, että ainoana osakkeenomistajana valtion asiana oli varmistaa sen yleistä etua koskevien tehtäviensä toteuttaminen ja että tältä osin valtion myöntämä takaus on verrattavissa sellaiseen takaukseen, jonka yksityinen sijoittaja voi myöntää markkinoiden ehdoilla toimiessaan. Kantaja toteaa näin ollen, että "kyse on valtiontuesta silloin, kun julkinen viranomainen antaa yritykselle varoja sellaisin ehdoin, joita tavanomaisten markkinaehtojen mukaisesti toimiva sijoittaja ei voi hyväksyä", ja muistuttaa, että komissio on hyväksynyt pragmaattisen ja kehityskelpoisen lähestymistavan kyseisen yksityisen sijoittajan perusteen osalta. Näin ollen "yksityinen osakkeenomistaja voi järkevästi tukea vaikeuksissa olevaa yritystä sen olemassaolon turvaavilla pääomasijoituksilla, jos yritys voi mahdollisesti tarvittavan rakenneuudistuksen jälkeen tulla uudelleen kannattavaksi" (ks. asia 234/84, Belgia v. komissio, tuomio 10.7.1986, Kok. 1986, s. 2263, 15 kohta). On kuitenkin todettava, että "julkisen sijoittajan toiminta, jolla pyritään toteuttamaan talouspolitiikan tavoitteita, ei ole välttämättä samaa kuin sellaisen tavallisen sijoittajan toiminta, joka sijoittaa pääomaa saadakseen tuottoa enemmän tai vähemmän lyhyellä aikavälillä" (ks. asia C-305/89, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, Kok. 1991, s. I-1603, 20 kohta).

59 Soveltamalla kyseistä oikeuskäytäntöä omaan tapaukseensa kantaja katsoo, että valtion oli lainmukaista toteuttaa toimenpiteitä, jotta varmistettaisiin kantajan vastattavien uudelleenjärjestelyä koskeva toimi markkinaehdoin, ottaen huomioon se, että valtio oli kantajan ainoa osakkeenomistaja, sekä se, että valtio oli vastuussa sen rahoitustilanteesta. Tässä tarkoituksessa kantaja tekee selkoa rahoituksensa uudelleenjärjestelyä ja tervehdyttämistä koskevasta suunnitelmastaan, jonka pitäisi toisaalta johtaa yksityistämiseen ja toisaalta mahdollistaa kannattavuuden palauttaminen asianomaisilla markkinoilla. Valtio on näin ollen toimiessaan kantajan tehtävän toteuttamiseen erottamattomasti liittyvän yleisen edun nimissä myötävaikuttanut julkisen yrityksen "toimintakunnon palauttamiseen" ja oman arvovaltansa tukemiseen.

60 Kantaja väittää myös, että sen kannan mukaisesti, jonka komissio on omaksunut valtion ja julkisten yritysten välisiä rahoitussuhteita koskevassa tiedonannossaan, Portugalin viranomaiset olivat toimittaneet runsaasti tietoa, jonka perusteella oli mahdollista selittää järkevästi takauksen myöntäminen siten, ettei sitä voisi luokitella tueksi. Komissio ei kantajan mukaan ole kuitenkaan ottanut kyseisiä väitteitä huomioon.

61 Luokittelemalla kyseisen takauksen valtiotueksi komissio on kantajan mukaan lopuksi tulkinnut tuen käsitettä virheellisesti, ja koska ei voida todeta, että perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohtaa olisi rikottu, Portugalin valtiolla ei ollut velvollisuutta ilmoittaa väitettyä tukea perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti komissiolle.

62 Kantaja vetoaa toiseksi siihen, että komissio on rikkonut perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohtaa, koska se ei ole osoittanut, että väitetty valtiontuki vaikutti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja vääristi tai uhkasi vääristää kilpailua. Kantaja toteaa väitteensä tueksi, että vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ei voida olettaa ainoastaan sillä perusteella, että on toteutettu rahoitustukea koskeva toimenpide, vaan komission asiana on päinvastoin osoittaa konkreettisesti tosiasiallinen tai mahdollinen kilpailutilanteen muuttuminen (ks. yhdistetyt asiat C-278/92, C-279/92 ja C-280/92, Espanja v. komissio, tuomio 14.9.1994, Kok. 1994, s. I-4103, 32 kohta). Koska komissio on tyytynyt toteamaan, että markkinoilla on häiriöitä niitä yksilöimättä ja että Portugalin ja muiden jäsenvaltioiden välillä on kauppavirta, osoittamatta, että EPAC vaikuttaa tähän kauppavirtaan omaksi hyödykseen, komissio ei ole osoittanut, että jäsenvaltioiden väliseen kauppaan olisi vaikutettu tai että kilpailu olisi vääristynyt.

63 Komissio vastaa tähän, että riidanalainen takaus on valtiontuki ja että yksityinen sijoittaja olisi asettanut EPAC:n selvitystilaan eikä olisi myöntänyt sille takausta. Valtion varojen käyttö ilmenee komission mukaan tässä tapauksessa paitsi siitä, että on kieltäydytty kaikista takausprovisioista, joita yksityinen sijoittaja olisi vaatinut vastapainoksi kannettavalle riskille, myös niistä kustannuksista, jotka tällaisen riskin mahdollisesti toteutuessa kohdistuisivat valtion varoihin. Komissio on myös yhdessä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämään

kysymykseen antamassaan vastauksessa todennut, että vaikka kyseinen takausprovisio olisi todellisuudessa maksettu Portugalin valtiolle, sen määrä ei vastaa markkinoilla noudatettua tasoa. Komissio väittää lisäksi, ettei sen ollut osoitettava tuen todellista vaikutusta ja että se on tässä tapauksessa osoittanut, että tuki vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

— Valtiontuen käsite

64 Alustavasti on muistettava, että perustamissopimuksen 92 artiklassa kielletään jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

65 On myös muistettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tuella ei tarkoiteta ainoastaan positiivisia suorituksia, kuten avustuksia, vaan myös toimenpiteitä, jotka eivät ole avustuksia sanan suppeassa merkityksessä mutta jotka eri tavoin alentavat yrityksen vastattavaksi tavallisesti kuuluvia kustannuksia ja ovat siten sekä luonteeltaan että vaikutuksiltaan täysin avustusten kaltaisia (ks. mm. asia C-189/91, Kirsammer-Hack, tuomio 30.11.1993, Kok. 1993, s. I-6185, 16 kohta; asia C-387/92, Banco exterior de España, tuomio 15.3.1994, Kok. 1994, s. I-877, 13 kohta ja asia C-256/97, DM Transport, tuomio 29.6.1999, Kok. 1999, s. I-3913, 19 kohta).

66 Sen tutkimiseksi, onko valtion toimenpide tukea, on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan määritettävä, saako tuensaajayritys taloudellista etua, jota se ei olisi saanut tavanomaisilla markkinaehdoilla (ks. asia C-39/94, SFEI ym., tuomio 11.7.1996, Kok. 1996, s. I-3547, 60 kohta; asia C-342/96, Espanja v.

komissio, tuomio 29.4.1999, Kok. 1999, s. I-2459, 41 kohta ja em. asia DM Transport, tuomion 22 kohta).

67 Kantaja väittää tässä tapauksessa, että Portugalin valtion myöntämä takaus on verrattavissa sellaiseen takaukseen, jonka yksityinen sijoittaja, joka toimii markkinaperusteisesti, voi myöntää.

68 On kuitenkin todettava, että riidanalaisen takauksen myöntäneen Portugalin valtion toimintaa ei voida verrata yksityisen sijoittajan toimintaan (ks. tältä osin lainoja koskevissa asioissa em. asia Espanja v. komissio, tuomio 29.4.1999, 46 kohta ja em. asia DM Transport, tuomion 24 kohta), koska Portugalin valtio ei siirtänyt minkäänlaista pääomaa. Näin ollen on määritettävä, olisiko yksityinen toimija tavanomaisilla markkinaehdoilla myöntänyt EPAC:lle sen takauksen, jonka Portugalin valtio tälle pankkilainaa varten myönsi, ottaen huomioon erityisesti se riski, että takaus olisi maksettava, jos sovittua lainaa ei maksettaisi takaisin.

69 Tältä osin on ensinnäkin todettava, että EPAC:n taloudellinen tilanne oli vakavasti vaarantunut ja EPAC oli kyvytön vastaamaan rahoitussitoumuksistaan, sekä se, että oli olemassa tarve järjestellä uudelleen sen kustannukset sekä logistiikka ja palkanmaksukyky.

70 Kantaja on lisäksi todennut, että "voidaan ajatella, että ilman kyseistä valtion myöntämää takausta, [kantajan] ja pankkikonsortion välistä sopimusta — — ei olisi tehty" ja että tilanteessa, jossa valtio päättäisi peruuttaa takauksen, velkojapankit voisivat vaatia saataviensa välitöntä maksamista, mikä näin ollen johtaisi kantajan konkurssiin.

71 Tästä seuraa, että EPAC on saanut etua, jota se ei olisi saanut tavanomaisilla markkinaehdoilla.

72 Kantaja ei tältä osin voi väittää, että sellainen taloudellista kannattavuutta ja rahoituksen tervehdyttämistä koskeva suunnitelma, joka liittyy valtion takauksella osittain katetun lainan myöntämiseen, olisi yksityisen toimijan näkökulmasta sellainen suotuisa tekijä, jonka perusteella tällaisen edun myöntäminen olisi hyväksyttävissä.

73 Kantaja nimittäin myöntää kirjelmissään, että kyseinen kannattavuutta ja rahoituksen tervehdyttämistä koskeva suunnitelma ei ollut keino, jolla yrityksen ongelmat pyrittäisiin ratkaisemaan. Portugalin hallitus toteaa lisäksi 8.4.1997 päivätyssä kirjeessään, että "on huomattava, että vaikka kyseisellä lainasopimuksella on tilapäisesti lievitetty tiettyjä aikaisemman tilanteen vaikutuksia, se ei millään tavalla ole vaikuttanut yrityksen tarpeisiin vastaamiseen sen liiketoimien välttämättömän suorittamisen ja niiden sijoitusvaatimusten osalta, jotka koskevat yrityksen rakenneuudistusta ja työntekijöiden irtisanomiskorvauksia".

74 Tästä seuraa, että komissio saattoi perustellusti katsoa, että yksityinen toimija ei tällaisessa tilanteessa olisi myöntänyt EPAC:lle riidanalaista takausta.

75 Tätä päätelmää ei horjuta kantajan väite, jonka mukaan valtion toimenpide olisi selitettävissä yleisellä edulla, palkanmaksuun liittyvien ongelmien huomioon ottamisella tai jopa valtion arvovallan ja uskottavuuden ylläpitämisellä.

76 Portugalin valtion mahdollisella vastuulla siitä, että EPAC:n rahoitustilanne on heikentynyt, ei ole merkitystä sen kannalta, että kyseinen takaus luokitellaan

tueksi, koska perustamissopimuksen 92 artiklassa ei nimittäin tehdä eroa kyseisten toimenpiteiden syiden tai tavoitteiden perusteella vaan niiden vaikutusten perusteella (ks. viimeksi em. asia Belgia v. komissio, tuomio 17.6.1999, 25 kohta).

77 Tätä päätelmää ei horjuta myöskään kantajan väite, jonka mukaan Portugalin viranomaiset ovat toimittaneet komissiolle tietoja, joilla pyrittiin osoittamaan, että takauksen myöntämiselle on olemassa sellainen järkevä selitys, jonka perusteella se voidaan jättää luokittelematta valtiontueksi.

78 Kantaja vetoaa väitteensä tueksi perustamissopimuksen 92 ja 93 artiklan soveltamisesta teollisuusalan julkisiin yrityksiin ja jäsenvaltioiden ja julkisten yritysten välisten taloudellisten suhteiden avoimuudesta 25 päivänä kesäkuuta 1980 annetun komission direktiivin 80/723/ETY (EYVL L 195, s. 35) 5 artiklan soveltamisesta annettuun komission tiedonantoon jäsenvaltioille (EYVL 1993, C 307, s. 3). Tiedonannon 29 kohdassa todetaan seuraavaa:

"Koska tässä tiedonannossa selvitetään tapaa, jolla komissio soveltaa markkinoiden ehdoilla toimivan sijoittajan periaatetta ja niitä perusteita, joita käytetään määritettäessä sitä, missä tapauksissa on kyse tuesta, tiedonanto tulee vähentämään tällä alalla vallitsevaa epävarmuutta. Komissiolla ei ole aikomusta soveltaa tiedonannossa ilmaistuja (ja väistämättä monimutkaista alaa koskevia) periaatteita puhdasoppisella tai jäykällä tavalla. Komissio ymmärtää, että kaikki kaupallista sijoittamista koskevat päätökset edellyttävät huomattavaa harkintavaltaa. Silloin, kun ei epäilystä siitä, että julkisten varojen käyttöön antamiselle ei ole muuta järkevää selitystä kuin se, että kyse on valtiontuen myöntämisestä, näitä periaatteita on sovellettava."

79 Edellä on kuitenkin todettu toisaalta, että Portugalin valtion toimintaa ei voida verrata yksityisen sijoittajan toimintaan, ja toisaalta, että EPAC ei olisi saanut sille myönnettyä etua yksityiseltä sijoittajalta tavanomaisilla markkinaehdoilla.

80 Sen osalta, että valtion varoja ei ole siirretty, on todettava, että EPAC:lle myönnetty etu merkitsee lisäkustannuksia valtiolle siinä tapauksessa, että takaus tulisi maksettavaksi (ks. asia C-200/97, Ecotrade, tuomio 1.12.1998, Kok. 1998, s. I-7907, 43 kohta).

81 Näin ollen perustamissopimuksen 92 artiklan kieltoa ei voida jättää soveltamatta valtion myöntämään takaukseen yksin sillä perusteella, että tuensaajayritykselle myönnetyn edun osalta ei ole kyse välittömästä ja varmasta valtion varojen siirrosta.

82 Kanteen kohteena olevasta päätöksestä ilmenee lisäksi, että on sovittu 0,2 prosentin suuruisen takausprovision maksamisesta Portugalin valtiolle. Koska kantaja ei ole väittänyt, että kyseinen taso vastasi markkinoilla noudatettua tasoa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että komissio saattoi lainmukaisesti todeta, ettei kyseinen takausprovisio ollut kohtuullinen korvaus valtion kantamasta riskistä. Näin ollen valtiolta on jo nyt jäänyt saamatta tuloa, jonka se muutoin olisi voinut saada.

83 Edellä esitetystä seuraa, että komissio ei ole rikkonut perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohtaa todetessaan, että riidanalainen takaus on kyseisessä määräyksessä tarkoitettu valtiontuki.

— Vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja kilpailun vääristyminen

84 Kantaja toteaa, että komissio ei ole osoittanut, että väitetty tuki vaikutti jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja vääristi tai uhkasi vääristää kilpailua, ja että

komission asiana oli tältä osin konkreettisesti osoittaa kilpailutilanteen tosiasiallinen tai mahdollinen muuttuminen.

85 Komissiolla ei kuitenkaan ole velvollisuutta tehdä erittäin yksityiskohtaista numerotietoihin perustuvaa taloudellista erittelyä. Koska kyse on lisäksi tuesta, jota ei ollut ilmoitettu komissiolle, sen päätöksen, jossa kyseisen tuen todetaan olevan yhteismarkkinoille soveltumaton, ei ole välttämättä perustuttava siihen, että tuella osoitetaan olevan todellinen vaikutus kilpailuun tai jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Muunlainen ratkaisu johtaisi niiden jäsenvaltioiden suosimiseen, jotka maksavat tukia noudattamatta perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdassa määrättyä ilmoitusvelvollisuutta, niiden kustannuksella, jotka ilmoittavat tuesta suunnitteluvaiheessa (ks. asia C-301/87, Ranska v. komissio, tuomio 14.2.1990, Kok. 1990, s. I-307, 33 kohta ja asia T-214/95, Vlaams Gewest v. komissio, tuomio 30.4.1998, Kok. 1998, s. II-717, 67 kohta).

86 On kuitenkin todettava, että kanteen kohteena oleva päätös sisältää tarvittavassa määrin ne seikat, joiden avulla voidaan todeta vaikutus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja kilpailun vääristyminen.

87 Komissio on nimittäin kanteen kohteena olevassa päätöksessä todennut, että kyseiset rahoitustoimenpiteet parantavat suoraan yrityksen tuotteiden tuotantoedellytyksiä ja kaupan pitämisen edellytyksiä verrattuna muiden sellaisten Euroopan yhteisön toimijoiden edellytyksiin, jotka eivät saa vastaavanlaisia tukia (ks. kanteen kohteena olevan päätöksen II luvun neljännen perustelukappaleen kolmas kohta). Päätöksessä todetaan myös, että kantelija vaati hallinnollisen menettelyn kuluessa komissiota keskeyttämään valtion takauksen sen jälkeen kun oli avattu tarjouskilpailut Portugaliin tuotavan maissin tuontitullin alentamisesta (ks. kanteen kohteena olevan päätöksen I luvun kolmas kohta). Komissiolta on tiedusteltu tätä asiaa istunnossa ja se on täsmentänyt, että kantelija, kuten EPAC:kin, oli tehnyt tarjouksen saadakseen tuontitulleja alennettua. EPAC:n — joka tarjosi tältä osin sellaiset erittäin kilpailukykyiset ehdot, joihin muut yritykset eivät kyenneet vastaamaan — tilanteelle on näin ollen ominaista se, että kilpailu vääristyi.

88 Komissio toteaa kanteen kohteena olevassa päätöksessä lisäksi Portugalin ja yhteisön välisen kaupan määrän ja täsmentää, että määrä on huomattava, koska Portugalin viljantuotanto on alijäämäistä (olennaista katkelmaa lainataan edellä olevassa 44 kohdassa).

89 Komissio tekee tästä sen päätelmän, että jäsenvaltioiden väliseen kauppaan vaikutetaan silloin, kun yhteisön sisäisessä ja ulkoisessa viljakaupassa aktiivinen toimija saa tukea, joka suosii sitä suhteessa muihin toimijoihin, ja että kyseisellä toimenpiteellä on ollut suora ja välitön vaikutus yrityksen kustannuksiin, mistä syystä yritys on saanut taloudellista hyötyä verrattuna muihin alan yrityksiin (olennaista katkelmaa lainataan edellä olevassa 44 kohdassa).

90 Komissio on näin ollen voinut perustellusti todeta, että jäsenvaltioiden väliseen kauppaan vaikutettiin tässä tapauksessa. Kantaja ei sitä paitsi esitä tältä osin mitään seikkaa, joka olisi omiaan horjuttamaan tätä päätelmää.

91 Edellä esitetystä seuraa, että perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan rikkomista koskevaa väitettä ei voida hyväksyä.

Kanneperusteen toinen osa, joka koskee perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan rikkomista

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

92 Kantaja vetoaa siihen, että komissio on rikkonut perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohtaa, koska se ei ole riittävästi perustellut sitä, ettei

kyseisessä artiklassa määrättyjä poikkeuksia ole voitu soveltaa. Komission olisi pitänyt paitsi todeta Portugalin viranomaisten toimittamien tietojen hyödyllisyys, myös ottaa ne huomioon arvioinnissaan. Koska komissio tiesi jo menettelyn alusta alkaen, että EPAC:n taloudellista kannattavuutta ja rahoituksen tervehdyttämistä koskevan suunnitelman tarkoituksena ei enää ollut toimia keinona yrityksen ongelmien ratkaisemiseksi, komission olisi pitänyt tarkastella riidanalaista takausta ottaen huomioon pelastamiseen tarkoitettuun tukeen sovellettavat perusteet eikä rakenneuudistustukiin sovellettavia perusteita.

93 Tämän oikeudellista luokittelua koskevan virheen lisäksi komissio on kantajan mukaan tehnyt oikeudellisen virheen soveltaessaan tässä tapauksessa niitä neljää edellytystä, jotka se on maininnut tiedonannossaan 94/C 368/05 ("Vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseen ja rakenneuudistukseen myönnettäviä valtiontukia koskevat yhteisön suuntaviivat", EYVL 1994, C 368, s. 12), vaikka se on myöntänyt, että EPAC oli vaikeuksissa oleva yritys, joka ei kyennyt varmistamaan toimintansa jatkumista omin avuin.

94 Riidanalaisen takauksen korkotasoa koskevan ensimmäisen edellytyksen osalta kantaja toteaa, että lainat neuvoteltiin ilman Portugalin viranomaisten suoraa osallistumista ja markkinaehdoilla. Vaikka korkotukea myönnettiinkin, ensimmäisen perusteen sanamuoto ei kantajan mukaan edellytä sitä, että korko olisi pitänyt myöntää markkinaehdoilla, koska ainoastaan takaisin maksettavat luotot on myönnettävä markkinakorolla. Toisen edellytyksen osalta, joka koskee sitä, että tuen määrä on rajoitettava määrään, joka on välttämätön yrityksen liiketoiminnan kannalta, kantaja toteaa, että takaus ei ole liiketoimintaa varten annettu tuki vaan "poikkeuksellinen ja väliaikainen toimenpide, joka mahdollisti ongelman ratkaisemisen kokonaisvaltaista ratkaisua odotettaessa". Portugalin viranomaisten valitseman ratkaisun tarkoituksena oli kantajan mukaan ylläpitää yrityksen toiminta rikkomatta yhteisön oikeuden sääntöjä muuntamalla lyhyen aikavälin pankkilaina pitkän aikavälin pankkilainaksi. Kolmannen edellytyksen osalta, joka koskee myönnetyn tuen kestoa, kantaja väittää, että tavanomaisesti määrätty kuuden kuukauden määräaika on jatkettavissa ja että tuensaajayritykselle on tarpeen jättää aikaa laatia elinkelpoinen elvyttämissuunnitelma. Neljännen edellytyksen osalta, joka koskee kyseisen toimenpiteen perustelemista sosiaalisilla syillä, kantaja katsoo lopuksi, että koska myönnetty takaus on

mahdollistanut sen toiminnan ylläpitämisen, se on mahdollistanut sen, että vältetään irtisanomisia ja maan viljan hankintamarkkinoiden häiriöitä, sekä EPAC:n portugalilaisille viljelijöille antaman kaupallisen ja teknisen tuen jatkumisen.

95 Kantaja toteaa vielä, että vaikka myönnetty takaus luokiteltaisiin perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaisesti tueksi, se ei muuta kaupan edellytyksiä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla. Kantaja muistuttaa tältä osin, että yhteisöjen tuomioistuin on katsonut samanlaisessa tilanteessa kuin nyt käsiteltävänä olevassa asiassa, että vanhojen velkojen maksaminen, jonka tarkoituksena on yrityksen pelastaminen, ei välttämättä muuta kaupan edellytyksiä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla, jos kyseiseen toimenpiteeseen liittyy esimerkiksi rakenneuudistushanke (ks. asia 323/82, Intermills v. komissio, tuomio 14.11.1984, Kok. 1984, s. 3809, 39 kohta).

96 Komissio esittää vastalauseenaan, että se on ottanut Portugalin hallituksen toimittamat tiedot huomioon. Edellä mainitun tiedonannon 94/C 368/05 soveltamisen osalta komissio toteaa, että oli normaalia tutkia samanaikaisesti pelastamiseen tarkoitettua tukea ja rakenneuudistustukea koskevia oletuksia, koska ne ovat sellaisen toimenpiteen kaksi osatekijää, jonka tarkoituksena on pelastaa yritys lyhyellä aikavälillä ja sen jälkeen palauttaa sen elinkelpoisuus pitkällä aikavälillä. Komissio toteaa lopuksi, että se on lainmukaisesti katsonut, että kyseinen takaus ei vastannut edellä mainitussa tiedonannossa määritettyjä perusteita.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

97 Alustavasti on todettava, että oikeuskäytännön mukaan komissiolla on perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohtaa koskevissa kysymyksissä laaja harkintavalta, jonka käyttäminen edellyttää monimutkaisten taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten arviointia yhteisön tasolla, ja että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on tämän vuoksi tätä arviointia valvoessaan vain varmistettava, että menettelysäännöksiä on noudatettu, että perustelut ovat riittäviä, että tosiseikat

ovat aineellisesti oikeita ja ettei ilmeistä arviointivirhettä ole tapahtunut tai harkintavaltaa ole käytetty väärin (ks. mm. em. asia C-303/88, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, 34 kohta ja yhdistetyt asiat T-244/93 ja T-486/93, TWD v. komissio, tuomio 13.9.1995, Kok. 1995, s. II-2265, 82 kohta).

98 Kantaja vetoaa siihen, että komissio on rikkonut edellä mainittua tiedonantoa 94/C 368/05.

99 Kantaja katsoo tältä osin ensinnäkin, että komission olisi pitänyt tarkastella kyseistä takausta ottaen huomioon yritysten pelastamiseen tarkoitettuun tukeen sovellettavat perusteet eikä rakenneuudistustukiin sovellettavia perusteita.

100 Kanteen kohteena olevasta päätöksestä (ks. 13. perustelukappaleen b kohta) ilmenee kuitenkin, että vaikka komissio aloittaessaan menettelyn katsoi, että yritysten pelastamiseen tarkoitettua tukea koskevat perusteet eivät soveltuneet kyseiseen valtion takaukseen, se totesi lopulta kanteen kohteena olevassa päätöksessä Portugalin hallituksen sille toimittamat tiedot huomioon ottaen, että kyseinen takaus oli yritysten pelastamiseen tarkoitettu tuki.

101 Komissio korostaa kuitenkin, että EPAC:n hyväksi myönnetty valtion takaus ei vastaa edellä mainitussa tiedonannossa määritettyjä perusteita, jotta sitä voitaisiin pitää yhteismarkkinoille soveltuvana yritysten pelastamiseen tarkoitettuna tukena. Komissio tarkastelee tältä osin tukea ottaen huomioon kyseisessä tiedonannossa määritetyt neljä perustetta (ks. 13. perustelukappaleen b kohta).

102 Edellä esitetystä ilmenee, että komissio on tarkastellut perinpohjaisesti kyseisessä tiedonannossa mainittuja poikkeuksia erityisesti yritysten pelastamiseen tarkoitettujen tukien osalta.

103 Näin ollen on todettava, että kantajan väite, joka koskee kyseisen toimenpiteen oikeudellisessa luokittelussa tehtyä virhettä suhteessa edellä mainittuihin suuntaviivoihin, ei voida hyväksyä.

104 Kantaja vetoaa toiseksi siihen, että komissio on tehnyt virheen yritysten pelastamiseen tarkoitettuja tukia koskevien perusteiden soveltamisessa.

105 Edellä mainitun tiedonannon 3.1 kohdassa, joka koskee yritysten pelastamiseen tarkoitettujen tukien yleisiä lupaedellytyksiä, todetaan seuraavaa:

"Jotta komissio voisi hyväksyä yritysten pelastamiseen tarkoitetut tuet, tukien on täytettävä seuraavat edellytykset:

— niiden on koostuttava valtion rahastosta luottotakuina tai takaisin maksettavina luottoina annetusta tuesta, jonka korko on sama kuin markkinakorko

— niiden on katettava ainoastaan yrityksen välttämättömät toimintakulut

— niitä on myönnettävä ainoastaan tarvittavien ja mahdollisten elvyttämistoimenpiteiden määrittelyn edellyttämäksi ajaksi (yleensä enintään kuudeksi kuukaudeksi)

— niiden on oltava oikeutettuja selkeästi sosiaalisista syistä eivätkä ne saa aiheuttaa epätasapainoa muiden jäsenvaltioiden teollisuuden tilanteessa."

106 Komissio on kanteen kohteena olevassa päätöksessä katsonut, että kyseiset edellytykset eivät täyttyneet tässä tapauksessa, koska EPAC sai lainalleen korkotukea, koska toimenpiteen kesto ylitti selvästi pääsääntönä pidetyn kuuden kuukauden ajanjakson, koska takauksen määrää ei voida pitää yrityksen juoksevan liiketoiminnan kannalta välttämättömänä, sekä lopuksi, koska mihinkään merkittävään sosiaaliseen oikeuttamisperusteeseen ei ole vedottu (ks. 13. perustelukappaleen b kohta).

107 Korkotasoa koskevan ensimmäisen edellytyksen osalta on muistettava, että kun komissio antaa luvan yritysten pelastamiseen tarkoitettuihin tukiin, sen tavoitteena on edistää taloudellista kehitystä vaikuttamatta kauppaan yhteisön edun vastaisesti. Tämä huomioon ottaen se, että valtion takauksen ansiosta saadun lainan korkotaso on markkinakorkoa edullisempi, ei ole hyväksyttävämpää kuin se, että suoraan lainana annetun tuen korkotaso olisi markkinakorkoa edullisempi.

108 Kantajalle myönnetyn lainan korkotaso on 6,75 prosenttia (Lisbor-korko) lainan takuun kattamasta osasta ja 6,75 prosenttia lisättynä 1,2 prosentilla (Lisbor-korko lisättynä 1,2 prosentilla) lainan siitä osasta, jota takaus ei kata. Tältä osin kantajan niitä väitteitä, jotka lainanantajana olevaan pankkikonsortioon kuuluvan Banco Chemical Finance, SA:n kirje vahvistaa ja joiden mukaan myönnetyt korkotasot heijastavat kyseisen sopimuksentekohetken markkinaehtoja, ei voida hyväksyä.

109 Kanteen kohteena olevasta päätöksestä nimittäin ilmenee, että yhteisön viitekorko oli lainan myöntämispäivänä 12,51 prosenttia, jota voidaan tässä tapauksessa pitää vähimmäiskorkona, koska EPAC ei vaikean rahoitustilanteensa vuoksi ole voinut saada edullisempia lainaehtoja kuin tasapainoisessa rahoitustilanteessa olevat toimijat (ks. 13. perustelukappaleen d kohta). Komissio on tältä osin esittänyt vastauksenaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen

esittämään kysymykseen kirjeen, jonka sen virkamiehet lähettivät Portugalin hallitukselle ja jossa mainitaan sama korkotaso Portugalia koskevana viitekorkona, jonka avulla on lähtökohtaisesti mahdollista laskea tuen se osuus, joka seuraa sijoituslainoja koskevista korkotukijärjestelmistä.

110 Portugalin valtiovarainministeriön asiakirjoista, jotka koskevat EPAC:n kannattavuussuunnitelman täytäntöönpanoa, ilmenee toisaalta, että lainan taattuun osuuteen sovellettava korkotaso on alhaisempi kuin Portugalin viitekorko vuonna 1995, joka oli 12,98 prosenttia.

111 Näin ollen on todettava, että Portugalin valtio oli tietoinen viitekoron tasosta, jonka tarkoituksena on heijastaa keskipitkän ja pitkän aikavälin lainoihin sovellettavia keskikorkoja ja jota komissio sovelsi tukiosuutta laskiessaan. On myös syytä todeta, että tässä tapauksessa on tietoisesti sovellettu kyseistä viitekorkoa tuntuvasti alhaisempaa korkotasoa.

112 Edellä esitetystä seuraa, että komissio on voinut katsoa, että EPAC:lle myönnettyjen korkojen osalta annettiin korkotukea, ilman, että se on tehnyt ilmeistä arviointivirhettä.

113 Tiedonannossa mainittujen muiden edellytysten osalta on todettava toisaalta, että valtion takaus myönnettiin seitsemäksi vuodeksi, kun taas yleisesti hyväksytty määräaika on kuusi kuukautta. Vaikka komissio myöntääkin, että kyseistä määräaikaa voidaan jatkaa, jotta tervehdyttämissuunnitelmaa koskeva tutkimus saadaan päätökseen, on tältä osin todettava, että seitsemän vuoden määräaikaa ei tässä tarkoituksessa voida pitää kohtuullisena.

114 Edellä mainituista suuntaviivoista ilmenee lisäksi, että yritysten pelastamiseen tarkoitetun tuen tavoitteena on se, että yritystä tuetaan tilapäisesti sen ajan, joka on välttämätön, jotta voidaan toteuttaa riittävä suunnitelma rahoitusvaikeuksien ratkaisemiseksi. Komissio saattoi näin ollen lainmukaisesti katsoa, ettei seitsemän vuoden takaus voinut olla yritysten pelastamiseen tarkoitettu tuki, ja vieläpä siksi, ettei vuodelle 1997 ilmoitettua rakenneuudistussuunnitelmaa koskaan toimitettu komissiolle.

115 Oikeudenkäyntiasiakirjoista ei toisaalta ilmene, että kantaja tai Portugalin hallitus olisivat hallinnollisessa menettelyssä vedonneet selkeästi sosiaalisiin syihin.

116 Näin ollen komissio ei ole tehnyt oikeudellista virhettä katsoessaan, etteivät yritysten pelastamiseen tarkoitettua tukea koskevat perusteet olleet täyttyneet.

117 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että toinen kanneperuste on hylättävä kokonaisuudessaan.

3. Kolmas kanneperuste, joka koskee perustamissopimuksen 90 ja 222 artiklan rikkomista

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

118 Kantaja muistuttaa toisaalta, että perustamissopimuksen 222 artiklasta ilmenee, että komission on käyttäessään sitä toimivaltaa, joka sille on perustamissopimuksen 92 ja 93 artiklassa annettu, kohdeltava julkisia ja yksityisiä yrityksiä yhdenvertaisesti, ja toisaalta, että kantajan yhtiöjärjestysten perusteella

sitä on pidettävä julkisena yrityksenä sovellettaessa yhteisön kilpailusääntöjä. Komission on kantajan mukaan näin ollen valtiontuen osalta huolehdittava siitä, ettei se harjoita syrjintää julkisten sijoittajien ja yksityisten sijoittajien välillä. Ottaen huomioon kantajan taloudellisen elinkelpoisuuden ja kyseistä alaa koskevan relevantin oikeuskäytännön, komissio on kantajan mukaan loukannut yhdenvertaisen kohtelun periaatetta. Oikeuskäytännöstä nimittäin ilmenee, että "yhdenvertaisen kohtelun periaatteesta seuraa myös, että sellaista pääomaa, jonka valtio on antanut yrityksen käyttöön suoraan tai välillisesti tavanomaisia markkinaolosuhteita vastaavissa olosuhteissa, ei voida pitää valtiontukena" (ks. em. asia C-303/88, Italia v. komissio,, tuomio 21.3.1991, 20 kohta).

119 Kantaja vetoaa myös siihen, että komissio on rikkonut perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohtaa, koska se ei ole ottanut huomioon sitä, että kantajan tehtävillä on sosiaalinen päämäärä ja että sen tehtävät vastaavat yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen tuottamista. Koska takauksen myöntäminen oli EPAC:n olemassaolon kannalta välttämätön toimenpide, perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohta on kantajan mukaan sovellettavissa tässä tapauksessa, ja sillä voidaan siten perustella poikkeaminen väitetyn tuen kieltämistä, lakkauttamista ja takaisin perimistä koskevasta periaatteesta.

120 Komissio toteaa perustamissopimuksen 222 artiklan väitetyn rikkomisen osalta, että sen päätöksen tarkoituksena on palauttaa yhdenvertainen kohtelu tuensaajana olevan julkisen yrityksen ja sen kilpailijoiden välille.

121 Perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohdan väitetyn rikkomisen osalta komissio toteaa, ettei kantaja ole osoittanut, että valtio olisi antanut sen tehtäväksi kyseisessä artiklassa tarkoitetun yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottamisen.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

122 Sen väitteen osalta, joka koskee sitä, että komissio on loukannut yksityisten yritysten ja julkisten yritysten yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, on ensinnäkin korostettava, että perustamissopimuksen 90 artiklan 1 kohdan nojalla kilpailusääntöjä sovelletaan erotuksetta molempiin yritystyyppeihin ja toiseksi, että perustamissopimuksen 222 artikla ei ole ristiriidassa tämän periaatteen kanssa.

123 Katsomalla, että riidanalainen takaus on yhteismarkkinoille soveltumaton tuki, komissio ei ole millään tavalla loukannut julkista omaisuutta koskevaa järjestelmää, vaan se on ainoastaan kohdellut samalla tavalla yrityksen julkista omistajaa ja yksityistä omistajaa (ks. em. asia C-305/89, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, 24 kohta).

124 Näin ollen on katsottava, että perustamissopimuksen 222 artiklan rikkomista koskeva väite ei ole perusteltu.

125 Perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohdan väitetyn rikkomisen osalta on todettava, että kyseisestä artiklasta ilmenee, että jotta poikkeusta voidaan soveltaa, julkisen vallan on pitänyt antaa kyseiselle yritykselle tehtäväksi tuottaa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja, että perustamissopimuksen määräysten soveltamisella estetään tälle yritykselle annetun erityistehtävän hoitaminen ja ettei yhteisön etuun vaikuteta (ks. mm. asia T-106/95, FFSA ym. v. komissio, tuomio 27.2.1997, Kok. 1997, s. II-229, 173 kohta).

126 Tältä osin on todettava, että yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvää palvelua tuottavalle yritykselle on pitänyt antaa tämä tehtävä julkisen vallan antamalla säädöksellä tai päätöksellä (ks. asia 127/73, BRT ja Société belge des auteurs,

compositeurs et éditeurs, tuomio 21.3.1974, Kok. 1974, s. 313, 20 kohta, Kok. Ep. II, s. 201 ja asia C-266/96, Corsica Ferries France, tuomio 18.6.1998, Kok. 1998, s. I-3949, 47 kohta).

127 On kuitenkin todettava, ettei kantaja ole osoittanut, että sille olisi annettu tällainen tehtävä.

128 Perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohdan rikkomista koskeva väite on näin ollen hylättävä.

129 Tästä seuraa, että kolmas kanneperuste on hylättävä kokonaisuudessaan.

4. Neljäs kanneperuste, joka koskee suhteellisuuden, oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan yleisten periaatteiden loukkaamista

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

130 Kantaja väittää ensinnäkin, ettei komissio ole noudattanut "asiaa koskevien intressien suhteellisen ja tasapainoisen kohtelun vähimmäisperustetta", koska se on vaatinut myönnetyn tuen lakkauttamista ja takaisin perimistä. Kantaja katsoo nimittäin, että valtio on osakkeenomistajana ja yleisen edun valvojana valinnut yrityksen selvitystilan, suoran tuen tai takauksen välillä sen ratkaisun, joka vähiten haittasi kyseessä olevia etuja.

131 Kantaja vetoaa sitä paitsi siihen, että Portugalin valtion on oikeudellisesti mahdotonta toteuttaa komission vaatimia toimenpiteitä, koska ne ovat sopimusvelvoitteiden noudattamisen osalta ristiriidassa sekä Portugalin oikeusjärjestyksen että yhteisön oikeuden kanssa. Valtio ei nimittäin voi yksipuolisesti irtisanoutua pankkien kanssa sopimistaan velvoitteista, koska ainoastaan kansallisilla tuomioistuimilla on toimivalta todeta takauksen pätemättömyys.

132 Kantaja väittää lopuksi, että sille ja pankeille on syntynyt perusteltu luottamus siihen, että kyseisille pankeille annettu takaus on lainmukainen, ja että ne ansaitsevat näin ollen sellaisen riittävän oikeusturvan, joka on ristiriidassa komission sellaisen päätöksen kanssa, jossa asetetaan velvollisuus lakkauttaa takaus ja periä takaisin takauksesta seuraava väitetty tuki.

133 Vaadittujen toimenpiteiden väitetyn suhteettomuuden osalta komissio toteaa, että perustamissopimuksesta ja oikeuskäytännöstä seuraa, että tuen lakkauttaminen on välttämätöntä aikaisemman tilanteen ennalleen palauttamiseksi (ks. em. asia C-142/87, Belgia v. komissio, tuomio 21.3.1990, Kok. 1990, s. I-959; em. asia C-305/89, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991 ja asia C-348/93, komissio v. Italia, tuomio 4.4.1995, Kok. 1995, s. I-673). Tältä osin oikeuskäytännössä on komission mukaan myönnetty, että tuensaajayrityksen selvitystila ei vapauta valtiota sen velvollisuudesta lakkauttaa kyseinen tuki (ks. asia 52/84, komissio v. Belgia, tuomio 15.1.1986, Kok. 1986, s. 89).

134 Komissio toteaa myös, että koska valtio, tuensaaja itse tai pankit eivät ole varmistautuneet ilmoitusmenettelyn noudattamisesta ja siten tuen lainmukaisuudesta, ne eivät voi vedota luottamuksensuojan periaatteen loukkaamiseen (ks. asia C-5/89, komissio v. Saksa, tuomio 20.9.1990, Kok. 1990, s. I-3437; julkisasiamies Darmonin kyseisessä asiassa esittämä ratkaisuehdotus, Kok. 1990, s. I-3445 ja yhdistetyt asiat C-329/93, C-62/95 ja C-63/95, Saksa ym. v. komissio, tuomio 24.10.1996, Kok. 1996, s. I-5151).

135 Komissio toteaa lopuksi, että Portugalin hallituksen on pantava täytäntöön kanteen kohteena olevassa päätöksessä toteutetut toimenpiteet.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

136 Kantajan ensimmäisen väitteen osalta, joka perustuu siihen, että suhteellisuusperiaatetta on loukattu vaatimuksella tuen lakkauttamisesta ja takaisin perimisestä, on muistettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan "aikaisemman tilanteen ennalleen palauttamiseksi suoritettua lainvastaisesti myönnetyn valtion tuen takaisin perimistä ei lähtökohtaisesti voida pitää suhteettomana toimenpiteenä perustamissopimuksessa olevien valtion tukia koskevien määräysten tavoitteet huomioon ottaen". Tältä osin lainvastaisen tuen takaisin perimisen tarkoituksena on aikaisemman tilanteen ennalleen palauttaminen (ks. asia C-169/95, Espanja v. komissio, tuomio 14.1.1997, Kok. 1997, s. I-135, 47 kohta ja em. asia Belgia v. komissio, tuomio 17.6.1999, 68 kohta).

137 Koska komissio on lainmukaisesti todennut kyseisen tuen yhteismarkkinoille soveltumattomaksi, aiheettomasti maksetun tuen lakkauttaminen ja takaisin periminen on oikeassa suhteessa todettuun lainvastaisuuteen nähden.

138 Sen väitteen osalta, että Portugalin valtion on mahdotonta panna komission päätöstä täytäntöön, on todettava, että päätöksen täytäntöönpanoon mahdollisesti liittyvät menettelylliset tai muut vaikeudet eivät voi vaikuttaa sen laillisuuteen (ks. em. asia Espanja v. komissio, tuomio 14.9.1994, 80 kohta ja em. asia Belgia v. komissio, tuomio 17.6.1999, 86 kohta).

139 Kantaja väittää lopuksi, että sille on syntynyt perusteltu luottamus siihen, että valtion pankkikonsortiolle antama takaus on lainmukainen.

140 Alustavasti on todettava, että perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti komissiolle on annettava tieto uuden tuen myöntämistä koskevasta suunnitelmasta ennen sen toteuttamista uhalla, ettei tukea muuten katsota lainmukaisesti myönnetyksi (ks. asia C-367/95 P, komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomio 2.4.1998, Kok. 1998, s. I-1719, 35 kohta).

141 Portugalin valtio ei kuitenkaan ole tehnyt kyseistä ilmoitusta vaikka komissio on 31.10.11996 päivätyllä kirjeellään kehottanut sitä tekemään näin.

142 Koska valvonta, jota komissio valtiontuen osalta harjoittaa, on sitovaa, EPAC:lle ei ole lähtökohtaisesti voinut syntyä perusteltua luottamusta siihen, että tuki, joka sille myönnettiin perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan vastaisesti, on lainmukainen (ks. asia C-24/95, Alcan Deutschland, tuomio 20.3.1997, s. I-1591, 43 kohta).

143 Tältä osin on todettava, että vaikka kantaja olisi vedonnut sellaisiin poikkeuksellisiin olosuhteisiin, joilla voitaisiin perustella sen perusteltu luottamus tuen takaisin perimisen estämiseksi, kansallisen tuomioistuimen asiana on arvioida näitä olosuhteita, jos asia saatettaisiin sen käsiteltäväksi (ks. em. asia komissio v. Saksa, tuomion 16 kohta).

144 Koska tilanne on sama riippumatta siitä, onko kyseessä tuensaajan perusteltu luottamus vai tuensaajan velkojan perusteltu luottamus, myös velkojapankkien

asiana oli osoittaa vaadittavaa varovaisuutta ja huolellisuutta ja varmistautua asianmukaisella tavalla tuen lainmukaisuudesta.

145 Edellä esitetystä seuraa, että neljäs kanneperuste on hylättävä.

146 Tästä seuraa, että asiassa T-270/97 nostettu kanne on hylättävä kokonaisuudessaan.

Lausunnon antamisen raukeaminen asiassa T-204/97

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

147 Komissio toteaa, että 30.4.1997 tehty päätös, jossa Portugalin hallitusta vaaditaan väliaikaisesti keskeyttämään valtion takauksen muodossa annettu tuki, on edellä mainitussa asiassa Ranska vastaan komissio annetussa tuomiossa tarkoitettu keskeyttämistä koskeva määräys, ja se on tältä osin väliaikainen toimenpide, joka on toteutettu tuen tutkimisen lopputulosta odotettaessa. Tällainen päätös menettää merkityksensä siitä alkaen, kun tehdään lopullinen päätös, jolla asian aineelliset perusteet ratkaistaan. Lopullinen päätös korvaa komission mukaan näin ollen väliaikaisen päätöksen.

148 Komissio muistuttaa, että se teki 9.7.1997 lopullisen päätöksen, jossa todettiin, että tuki on perustamissopimuksen vastainen, ja jossa vaadittiin tuen lakkauttamista ja takaisin perimistä. Asianomaisen jäsenvaltion velvoitteet ja tuensaajayritykselle aiheutuneet seuraamukset eivät näin ollen johdu väliaikaisesta keskeyttämispäätöksestä vaan lopullisesta päätöksestä. Väliaikainen päätös on siten "tullut osaksi" lopullista päätöstä.

149 Komissio katsoo näin ollen, että käsiteltävänä olevalla kanteella ei enää ole kohdetta.

150 Kantaja toteaa tältä osin, että käsiteltävänä olevan kanteen kohde ei ole poistunut sen takia, että valtion riidanalaisen toimenpiteen osalta on tehty lopullinen päätös. Kantaja toteaa tältä osin, että väliaikaisella päätöksellä on ollut huomattavia vaikutuksia sen "sisäiseen toimintaan".

151 Kantajan mukaan on nimittäin välttämätöntä, että väliaikaisen päätöksen lainvastaisuutta koskeva väite tutkitaan oikeudessa, jotta voidaan määrittää, onko Portugalin valtiota ja EPAC:ia pidetty lainvastaisessa tilanteessa väliaikaisen päätöksen tekemisen ja lopullisen päätöksen tekemisen välisenä aikana.

152 Kantaja väittää toissijaisesti, että jos todettaisiin, että käsiteltävänä olevalla kanteella ei enää ole kohdetta, tämä seuraisi siitä, että komissio on tehnyt lopullisen päätöksen ja että näin ollen olisi epäoikeudenmukaista velvoittaa kantajaa itseään vastaamaan asiassa T-204/97 aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

153 Alustavasti on todettava, että 30.4.1997 tehdyllä päätöksellä on määrätty, että valtion EPAC:n hyväksi myöntämä takaus oli keskeytettävä. Komissio on 9.7.1997 tekemässään päätöksessä todennut, että kyseinen valtion toimenpide on

lainvastainen, ja samalla määrännyt sen lakkautettavaksi 15 päivän kuluessa kyseisen päätöksen tiedoksiantamisesta ja perittäväksi takaisin kahden kuukauden kuluessa saman päätöksen tiedoksi antamisesta siten, että takaisin perittävälle määrälle maksetaan korkoa tuen maksamispäivästä alkaen. Mainittu 9.7.1997 tehty päätös annettiin tiedoksi Portugalin valtiolle 18.7.1997.

154 Näin ollen on tutkittava, onko kantajalla intressi nostaa kanne väliaikaisesta päätöksestä. Tältä osin on muistettava, ettei kumoamiskanteella ole enää kohdetta silloin, kun kanteen mahdollisesta menestymisestä riippumatta kantajan oikeudellinen tilanne ei muuttuisi, vaikka kanteen kohteena oleva toimi kumottaisiin. Tällaisessa tilanteessa on todettava, että lausunnon antaminen asiassa raukeaa.

155 Sen osalta, onko kantajalla intressi saada todetuksi, että väliaikaisella päätöksellä on ollut itsenäisiä vaikutuksia lopullisen päätöksen antamiseen asti, on todettava, että EPAC:n ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjallisiin kysymyksiin antamista vastauksista ilmenee, ettei Portugalin valtio keskeyttänyt riidanalaista takausta. Kantaja ei siten voi väittää kärsineensä yksin väliaikaiseen päätökseen perustuvaa vahinkoa.

156 Vaikuttaa lisäksi siltä, että 9.7.1997 tehdyllä päätöksellä on siinä määrättyjen toimenpiteiden luonteen vuoksi sen voimaantulosta alkaen lakkautettu kaikki väliaikaisen päätöksen itsenäiset oikeusvaikutukset. Tuen lakkauttamisen ja takaisin perimisen seuraukset nimittäin syrjäyttävät tuen keskeyttämisen vaikutukset.

157 EPAC on sitä paitsi istunnossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kysymykseen antamassaan vastauksessa myöntänyt, että jos ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaisi tuen lainvastaiseksi, "intressi jatkaa oikeudenkäyntiä vähentyisi tietenkin vastaavasti".

158 Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on vahvistanut komission lopullisen päätöksen, jossa on asetettu velvollisuus tuen lakkauttamiseen ja takaisin perimiseen eikä ainoastaan sen keskeyttämiseen, kantajalla ei enää ole intressiä saada väliaikaista päätöstä kumotuksi.

159 Tästä seuraa, että asiassa T-204/97 nostetulla kanteella ei enää ole kohdetta, joten sitä ei ole enää käsiteltävä.

Oikeudenkäyntikulut

Asiassa T-270/97

160 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asian ja komissio on vaatinut oikeudenkäyntikulujensa korvaamista, kantaja on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Asiassa T-204/97

161 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 6 kohdan mukaan jos lausunnon antaminen asiassa raukeaa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin määrää oikeudenkäyntikuluista harkintansa mukaan. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo tämän tapauksen olosuhteet huomioon ottaen, että kantajan on vastattava kaikista oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(laajennettu viides jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Asiat T-204/97 ja T-270/97 yhdistetään tuomion antamista varten.

2) Kanne asiassa T-270/97 hylätään.

3) Lausunnon antaminen asiassa T-204/97 raukeaa.

4) Asiassa T-270/97 kantaja vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan sekä komissiolle aiheutuneista kuluista.

5) Asiassa T-204/97 kantaja vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan sekä komissiolle aiheutuneista kuluista.

Cooke García-Valdecasas Lindh

Pirrung Vilaras

Julistettiin Luxemburgissa 13 päivänä kesäkuuta 2000.

H. Jung J. D. Cooke

kirjaaja laajennetun viidennen jaoston puheenjohtaja